

Ο ΕΠΙΠΟΝΟΣ ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Aυτό δεν είναι ένα βιβλίο για τον εαυτό μου. Εφόσον όμως είναι ένα βιβλίο για το Εγώ, θα θέσω στον εαυτό μου ένα ερώτημα που θα ήμουν υποκριτής αν έλεγα ότι δεν πέρασε από το μυαλό μου κάποια στιγμή.

Ποιος στο καλό είμαι εγώ για να το γράψω;

Η δική μου ιστορία δεν είναι τόσο σημαντική συγκριτικά με τα μαθήματα που ακολουθούν, αλλά θέλω να την πω εν συντομία εδώ στην αρχή, για να σκιαγραφήσω το πλαίσιο της αφήγησης. Επειδή έχω προσωπική εμπειρία από το Εγώ σε καθένα από τα στάδιά του στην ως τώρα ζωή μου: Φιλοδοξία. Επιτυχία. Αποτυχία. Και ξανά, και ξανά.

Όταν ήμουν δεκαεννιά ετών, δαισθανόμενος κάποιες καταπληκτικές ευκαιρίες από αυτές που σου αλλάζουν τη ζωή, παράτησα το κολέγιο. Υπήρξαν μέντορες που συναγωνίζονταν για την προσοχή μου και με κανάκευαν ως προστατευόμενό τους. Ήμουν *ο μικρός*, αυτός που όλοι θεωρούσαν ότι θα πάει μπροστά. Και η επιτυχία ήρθε γρήγορα.

Έγινε το νεότερο στέλεχος σε ένα γραφείο αναζήτησης ταλέντων στο Μπέβερλι Χιλς και βοήθησα καθοριστικά στην υπογραφή συμβολαίων με έναν μεγάλο αριθμό ροκ συγκροτημάτων. Υπήρξα σύμβουλος έκδοσης βιβλίων που πούλησαν εκατομμύρια αντίτυπα και διαμόρφωσαν ένα δικό τους λογοτεχνικό είδος. Λίγο μετά τα 21 μου χρόνια, ανέλαβα ως σύμβουλος στρατηγικής στην American Apparel, μία από τις πιο γνωστές φίρμες στον χώρο της μόδας παγκοσμίως. Σύντομα έγινα διευθυντής μάρκετινγκ στην εταιρεία.

Μέχρι την ηλικία των 25, είχα εκδώσει το πρώτο μου βιβλίο, το οποίο έγινε αμέσως ένα αμφιλεγόμενο μπεστ σέλερ – με το πρόσωπό μου να φιγουράρει στο εξώφυλλο. Ένα στούντιο πήρε τα δικαιώματα για να δημιουργήσει ένα τηλεοπτικό σόου για τη ζωή μου. Στα χρόνια που ακολούθησαν, συσώρευσα πολλές από τις παγίδες της επιτυχίας – επιρροή, μια ψηφιακή πλατφόρμα, ΜΜΕ, χρήματα, πόρους, ακόμα και λίγη κακή φήμη. Στηριζόμενος σε όλα αυτά τα εργαλεία έχτισα αργότερα μια επιτυχημένη εταιρεία, στην οποία συγκέντρωσα αναγνωρισμένους πελάτες που με πλήρωναν αδρά, ενώ παράλληλα έκανα μια δουλειά που μου επέτρεπε να συμμετέχω ως ομιλητής σε συνέδρια και σε φανταχτερές εκδηλώσεις.

Μαζί με την επιτυχία έρχεται και ο πειρασμός να δημιουργήσεις ένα αφήγημα για τον εαυτό σου, να στρογγυλέψεις τις γωνίες, να μειώσεις τη σημασία του τυχαίου και να προσθέσεις

σε όλα αυτά έναν μύθο. Ξέρετε τι εννοώ, το αφήγημα της τιάνας πάλης της μεγαλοσύνης ενάντια σε κάθε αντιξοότητα: ότι κοιμόμουν στο πάτωμα, ότι με αποκλήρωσαν οι γονείς μου, ότι υπέφερα για χάρη της φιλοδοξίας μου. Είναι ένα είδος αφηγήματος στο οποίο το ταλέντο σου γίνεται η ταυτότητά σου και τα επιτεύγματά σου γίνονται η αξία σου.

Αλλά μια τέτοια ιστορία ουδέποτε είναι ειλικρινής ή χρήσιμη. Στην επαναφήγησή της σ' εσάς άφησα πολλά απέξω. Τα άγχη και οι πειρασμοί παραλείφθηκαν πολύ βολικά· οι αναποδιές που κυριολεκτικά σε αρρωσταίνουν και τα λάθη –όλα τα λάθη– κόπηκαν και έμειναν στο πάτωμα της αίθουσας του μοντάζ, για να φτιαχτεί μια «ταινία» που περιλαμβάνει τα πιο λαμπρά στιγμιότυπα. Προτιμώ να μη μιλάω για αυτές τις στιγμές. Ένα δημόσιο «ξεκοίλιασμα» από κάποιον που θαύμαζα, το οποίο εκείνη την εποχή με τσάκισε τόσο πολύ ώστε λίγο αργότερα να με στείλει στα επείγοντα. Η μέρα που έχασα την ψυχραιμία μου, μπήκα στο γραφείο του αφεντικού μου και του είπα ότι δεν άντεχα άλλο και ότι σκόπευα να γυρίσω στο πανεπιστήμιο – και το εννοούσα. Η εφήμερη φύση που σου χαρίζει ένα μπεστ σέλερ και το πόσο σύντομη ήταν στην πραγματικότητα (μια εβδομάδα). Η παρουσίαση του βιβλίου και η υπογραφή αντιτύπων, στην οποία ήρθε μόνο ένας άνθρωπος. Η εταιρεία που ίδρυσα, η οποία διαλύθηκε και χρειάστηκε να την ξαναχτίσω. Δύο φορές. Αυτές είναι μόνο

κάποιες από τις στιγμές που αναφέρω επειδή παρουσιάζονται σχετικά όμορφα στον γραπτό λόγο.

Η πληρέστερη εικόνα εξακολουθεί να αποτελεί μόνο ένα τμήμα μιας ζωής, αλλά τουλάχιστον αγγίζει περισσότερο τις σημαντικές χορδές – αυτές, έστω, που είναι σημαντικές για τούτο το βιβλίο: φιλοδοξία, επιτυχία, αποτυχία.

Δεν είμαι κάποιος που πιστεύει στη θεία φώτιση. Δεν νομίζω ότι υπάρχει μία και μοναδική στιγμή που αλλάζει έναν άνθρωπο. Οι στιγμές είναι πολλές. Κατά τη διάρκεια μιας περιόδου περίπου έξι μηνών το 2014, αυτές οι στιγμές έμοιαζαν να εμφανίζονται όλες μαζί, η μία μετά την άλλη.

Πρώτα, η American Apparel –όπου έκανα μεγάλο μέρος της καλύτερης δουλειάς μου– παρέπαιε στα όρια της χρεοκοπίας, με εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια χρέη, μια σκιά του παλιού εαυτού της. Ο ιδρυτής της, τον οποίο θαύμαζα βαθύτατα από όταν ήμουν νεαρός, είχε απολυθεί εν μία νυκτί από τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου που ο ίδιος είχε επιλέξει, και κατέληξε να κοιμάται στον καναπέ ενός φίλου. Στη συνέχεια, το πρακτορείο ταλέντων όπου ανδρώθηκα επαγγελματικά βρέθηκε σε παρόμοια κατάσταση και αντιμετώπισε αγωγές από πελάτες στους οποίους χρωστούσε πολλά χρήματα. Άλλος ένας από τους μέντορές μου αποκαλύφθηκε περίπου την ίδια περίοδο, καταστρέφοντας τη σχέση μας.

Γύρω από όλους αυτούς τους ανθρώπους είχα οργανώσει

τη ζωή μου. Ήταν άνθρωποι τους οποίους θαύμαζα και από τους οποίους έμαθα. Η σταθερότητά τους –οικονομική, συναισθηματική, ψυχική– δεν ήταν μόνο κάτι που θεωρούσα δεδομένο· αποτελούσε κεντρικό ζήτημα της ύπαρξης και της αυτοαξίας μου. Κι όμως ήταν όλοι εκεί, τους έβλεπα να αυτοκαταστρέφονται μπροστά στα μάτια μου, ο ένας μετά τον άλλο.

Εκτροχιαζόμενοι ή τουλάχιστον έτσι ένιωθα. Να θέλεις όλη σου τη ζωή να είσαι σαν αυτή ενός συγκεκριμένου ανθρώπου και κάποια στιγμή να αντιλαμβάνεσαι ότι δεν θα ήθελες ποτέ να μοιάσεις σε αυτό τον άνθρωπο. Η αίσθηση είναι σαν ένα δυνατό χτύπημα για το οποίο δεν μπορείς να προετοιμάσεις τον εαυτό σου.

Ούτε εγώ γλίτωσα από όλη εκείνη τη διάλυση. Προβλήματα στα οποία δεν είχα δώσει καμιά σημασία έως τότε άρχισαν να αναδύονται ακριβώς τη στιγμή που είχα τις λιγότερες δυνάμεις να τα αντιμετωπίσω. Παρά τις επιτυχίες μου, βρέθηκα πίσω στην πόλη από την οποία ξεκίνησα, καταπονημένος και γεμάτος άγχος, έχοντας εκχωρήσει μεγάλο μέρος της ελευθερίας μου επειδή δεν μπορούσα να αρνηθώ τα χρήματα και την αδρεναλίνη που προκαλεί μια καλή κατάσταση κρίσης. Ήμουν τόσο έντονα παγιδευμένος στην κατάσταση αυτή που η παραμικρή αποδιοργάνωση με ωθούσε σε μια εκρηκτική, απαρνηγόρητη οργή. Η δουλειά μου, στην οποία ανέκαθεν τα πάντα ήταν εύκολα, είχε γίνει αβάσταχτη. Η πίστη μου

στον εαυτό μου και στους άλλους ανθρώπους κατέρρευσε. Η ποιότητα της ζωής μου επίσης. Θυμάμαι να φτάνω σπίτι μου μια μέρα, μετά από εβδομάδες στον δρόμο, και να παθαίνω μια εξωφρενική κρίση πανικού επειδή δεν δούλευε το Wi-Fi.

Αν δεν στείλω αυτά τα e-mail. Αν δεν στείλω αυτά τα e-mail. Αν δεν στείλω αυτά τα e-mail. Αν δεν στείλω αυτά τα e-mail...

Νομίζεις ότι κάνεις αυτά που υποτίθεται πως πρέπει να κάνεις. Η κοινωνία σε ανταμείβει γι' αυτό. Αλλά τότε βλέπεις τη μέλλουσα σύζυγό σου να σε εγκαταλείπει επειδή δεν είσαι αυτός που ήσουν. Πώς είναι δυνατόν να συμβεί κάτι τέτοιο; Γίνεται τη μια μέρα να νιώθεις ότι στέκεσαι στους ώμους γιγάντων και την άλλη να προσπαθείς να βγεις σώος από τα συντρίμια που δημιούργησαν οι πολλαπλές εκρήξεις και να προσπαθείς να μαζέψεις τα κομμάτια σου μέσα από τα ερείπια; Πάντως, ένα όφελος που προέκυψε από την κατάσταση ήταν ότι αναγκάστηκα να αναγνωρίσω ότι ήμουν εργασιομανής σε βαθμό εθισμού. Δεν βρισκόμουν σε μια κατάσταση του τύπου: «Α, δουλεύει πάρα πολύ» ή «Θα ηρεμήσει και θα το λύσει», αλλά περισσότερο σε κατάσταση: «Αν δεν πάει αμέσως σε μια ομάδα ψυχολογικής υποστήριξης και δεν ξεπεράσει τον εθισμό του, θα πεθάνει νέος». Κατάλαβα ότι η ίδια ώθηση και ο καταναγκασμός που με έκαναν τόσο νωρίς επιτυχημένο είχαν το τίμημά τους – ακριβώς όπως και για πολλούς άλλους. Δεν ήταν τόσο ο όγκος της δουλειάς, όσο ο υπερβολικά

σπουδαίος ρόλος που αυτή καταλάμβανε στην αντίληψη που είχα για τον εαυτό μου. Είχα εγκλωβιστεί μέσα στο ίδιο μου το κεφάλι σε τέτοιο τρομακτικό βαθμό ώστε να είμαι φυλακισμένος στις ίδιες μου τις σκέψεις. Το αποτέλεσμα ήταν ένα είδος πραγματικότητας στην οποία εναλλάσσονταν ο πόνος και η ματαίωση, και έπρεπε να καταλάβω το γιατί – εκτός αν ήθελα να καταρρεύσω με εξίσου τραγικό τρόπο.

Ως ερευνητής και συγγραφέας έχω μελετήσει επισταμένα την ιστορία και την επιχειρηματικότητα. Όπως συμβαίνει με οτιδήποτε περιλαμβάνει ανθρώπους, όταν κανείς εξετάζει μια αρκετά μεγάλη χρονική περίοδο, θα δει να αναδύονται θέματα γενικού ενδιαφέροντος. Αυτά είναι τα θέματα που με συναρπάζουν εδώ και χρόνια. Το σημαντικότερο ανάμεσά τους ήταν το Εγώ.

Το Εγώ και οι συνέπειές του δεν μου ήταν άγνωστα. Έκανα μάλιστα έρευνα για το βιβλίο αυτό σχεδόν για έναν χρόνο πριν από τα γεγονότα που μόλις σας εξιστόρησα. Αλλά οι επώδυνες εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια εκείνης της περιόδου έφεραν τις ιδέες που μελετούσα σε πρώτο πλάνο με τρόπους που ουδέποτε μπορούσα να κατανοήσω πριν.

Μου επέτρεψαν να δω τις αρρωστημένες συνέπειες του Εγώ όχι μόνο σ' εμένα ή στις σελίδες της ιστορίας, αλλά σε φίλους και πελάτες και συναδέλφους, κάποιοι εκ των οποίων κατείχαν ανώτερες θέσεις σε πολλές βιομηχανίες. Το Εγώ

κόστισε εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια σε ανθρώπους που θαυμάζω, οι οποίοι σαν τον Σίσυφο άφησαν να τους ξεφύγουν και να γκρεμιστούν οι στόχοι που μόλις είχαν επιτύχει. Τώρα πια έχω ρίξει μια ματιά πάνω από αυτό τον γκρεμό.

Λίγους μήνες μετά τη δική μου συνειδητοποίηση, είχα στο μπράτσο του δεξιού μου χεριού ένα τατουάζ με τη φράση «ΤΟ ΕΓΩ ΕΙΝΑΙ Ο ΕΧΘΡΟΣ». Δεν ξέρω από πού προέκυψαν αυτές οι λέξεις, μπορεί από κάποιο βιβλίο που είχα διαβάσει πολύ, πολύ καιρό πριν, αλλά έγιναν αμέσως μια μεγάλη παρηγοριά και μου έδωσαν κάποια κατεύθυνση. Στο αριστερό μου μπράτσο υπάρχει μια εξίσου συγκεχυμένη φράση: «ΤΟ ΕΜΠΟΔΙΟ ΕΙΝΑΙ Ο ΔΡΟΜΟΣ». Αυτές τις δύο φράσεις τις κοιτάζω κάθε μέρα και τις χρησιμοποιώ για να πάρω αποφάσεις στη ζωή μου.

Τις βλέπω όταν οδηγώ, όταν κάνω διαλογισμό, όταν γράφω, όταν βγαίνω από το μπάνιο το πρωί. Και οι δύο με προετοιμάζουν –με νοθετούν– να επιλέξω τη σωστή πορεία σε κάθε κατάσταση που θα αντιμετωπίσω. Έγραψα αυτό το βιβλίο όχι επειδή έχω φτάσει σε ένα ανώτερο επίπεδο σοφίας και νιώθω ότι έχω τα προσόντα να διδάξω, αλλά επειδή αυτό είναι το βιβλίο που θα ήθελα να υπήρχε σε κρίσιμες στιγμές στη δική μου ζωή. Τότε που εγώ ο ίδιος, όπως άλλωστε οποιοσδήποτε άλλος άνθρωπος, κλήθηκα να απαντήσω στα πιο κρίσιμα ερωτήματα που μπορεί κανείς να θέσει στον εαυτό του σε τούτη τη ζωή: Ποιος θέλω να είμαι; Και ποιον δρόμο θα ακο-

λουθήσω; (*Quod vitae sectabor iter?*) Και επειδή ανακάλυψα ότι τα παραπάνω ερωτήματα είναι διαχρονικά και παγκόσμια, σε τούτο το βιβλίο προσπάθησα να στηριχθώ σε φιλοσοφικά και ιστορικά παραδείγματα, και όχι στη δική μου ζωή (με εξαίρεση αυτό το σημείωμα). Ενώ τα βιβλία ιστορίας είναι γεμάτα με παραδείγματα παθιασμένων, ευφυών οραματιστών που ξανάφτιαξαν τον κόσμο κατ' εικόνα τους με λαμπρή, σχεδόν παράλογη δύναμη, ανακάλυψα ότι αν ψάξει κανείς, θα ανακαλύψει πως η ιστορία φτιάχτηκε επίσης από ανθρώπους που πολεμούσαν το Εγώ τους σε κάθε στροφή, απέφευγαν τους προβολείς και έθεσαν στόχους που ξεπερνούσαν την επιθυμία τους για αναγνώριση. Η επιλογή και επαναφήγηση αυτών των ιστοριών ήταν η δική μου μέθοδος για να τις μάθω και να τις αφομοιώσω. Όπως τα άλλα μου βιβλία, έτσι κι αυτό είναι βαθιά επηρεασμένο από τη φιλοσοφία των Στωικών και όλους τους μεγάλους κλασικούς διανοητές. Όταν γράφω, δανείζομαι πολλές από τις ιδέες τους, ακριβώς όπως έχω στηριχθεί στα διδάγματά τους σε όλη μου τη ζωή. Αν υπάρχει οτιδήποτε που θα σας βοηθήσει σε τούτο το βιβλίο, αυτό προέρχεται από εκείνους, όχι από μένα.

Ο αρχαίος ρήτορας Δημοσθένης είχε κάποτε πει ότι η αρετή ξεκινά με την κατανόηση και ολοκληρώνεται με το σθένος. Πρέπει να ξεκινήσουμε βλέποντας τον εαυτό μας και τον κόσμο με καινούριο τρόπο για πρώτη φορά. Μετά πρέπει να

παλέψουμε για να είμαστε διαφορετικοί και να αγωνιστούμε για να παραμείνουμε διαφορετικοί. Αυτό είναι δύσκολο. Δεν λέω πως πρέπει να καταπνίξετε ή να συντρίψετε κάθε στάλα Εγώ στη ζωή σας – ούτε πως κάτι τέτοιο είναι καν εφικτό. Πρόκειται απλώς για υπομνήσεις, ιστορίες με ηθικό δίδαγμα που μπορούν να ενθαρρύνουν τα καλύτερα ένστικτά μας.

Στα περίφημα ηθικά έργα του (*Ηθικά Νικομάχεια*, *Ηθικά Μεγάλα και Ηθικά Ευδήμια*) ο Αριστοτέλης χρησιμοποιεί την αναλογία ενός παραμορφωμένου κομματιού ξύλου για να περιγράψει την ανθρώπινη φύση. Για να εξαλείψει την παραμόρφωση ή τη στρέβλωση, ένας έμπειρος τεχνίτης εφαρμόζει μαλακά πίεση προς την αντίθετη κατεύθυνση – με άλλα λόγια, το λυγίζει για να το ισιώσει. Φυσικά, περίπου δύο χιλιάδες χρόνια αργότερα, ο Καντ έριξε τον αφορισμό του: «Μέσα από τη χαλασμένη ξυλεία της ανθρωπότητας τίποτα ευθύ δεν μπορεί να δημιουργηθεί». Ίσως να μην μπορέσουμε ποτέ να γίνουμε ευθείς, αλλά μπορούμε να προσπαθήσουμε να είμαστε λίγο *ευθύτεροι*.

Είναι πάντα ωραίο να μας κάνουν να νιώθουμε ξεχωριστοί ή δυνατοί ή εμπνευσμένοι. Δεν είναι όμως αυτός ο στόχος του βιβλίου. Απεναντίας, προσπάθησα να δομήσω τις επόμενες σελίδες με τέτοιο τρόπο ώστε εσείς τελειώνοντας το διάβασμά του να βρεθείτε στο ίδιο σημείο στο οποίο βρέθηκα κι εγώ όταν ολοκλήρωσα το γράψιμό του: να σκέφτεστε

λιγότερο τον εαυτό σας. Ελπίζω να εντάξετε τον εαυτό σας λιγότερο στην ιστορία που θα λέτε για το πόσο ξεχωριστοί είστε. Έτσι θα απελευθερωθείτε για να ολοκληρώσετε την πολύ σημαντική δουλειά που ξεκινήσατε εξ αρχής, η οποία θα αλλάξει τον κόσμο.